

9. Ефективність кримінально-виконавчої діяльності прокуратури України. Кримінально-виконавча діяльність прокуратури у сфері виконання покарань : навч. посіб. / Д. С. Белкіна, О. Г. Колб, Ю. О. Новосад та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. Г. Колба. Луцьк : СПД Галяк Ж. В. друкарня «Волиньполіграф» ТМ, 2020. 640 с.
10. Характеристика особи, злочинця, який вчиняє злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань. Запобігання злісній непокорі вимогам адміністрації установи виконання покарань : навч. посіб. / Д. С. Белкіна, О. Г. Колб, І. О. Колб та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. Г. Колба. Луцьк : СПД Галяк Ж. В. друкарня «Волиньполіграф» ТМ, 2020. 320 с.

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

Богатирьов А. І.

*доктор юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Моделювання як універсальний метод кримінологічного аналізу запобігання злочинності в місцях несвободи – це єдино можливий і найраціональніший метод, що приводить до відшукування причин і умов вчинення засудженими і персоналом місць несвободи кримінального правопорушення.

Хоча, використання моделей у запобіганні пенітенціарної злочинності само по собі – це ще не вирішення проблеми, але без нього неможливо знайти вірний спосіб дії, як забезпечити пенітенціарну систему від протиправних дій тих хто вчинив кримінальне правопорушення, за нього відбуває покарання і, знову бажає його вчиняти.

Іншими словами, питання моделювання запобіганні злочинності в місцях несвободи, пов'язані, перш за все, з проблемою підготовки ухвалення рішень. Отож, розробити план запобігання вчинення засудженими у місцях несвободи нового кримінального правопорушення не представляє особливої складності, оскільки адміністрації

виправної колонії відомі певні закономірності, причини і умови вчинення засудженими нового кримінального правопорушення.

Виникає питання, а що мішає адміністрації виправної колонії ДКВС України це робити. На нашу думку, персоналу місць несвободи бракує кримінологічних знань, а можливо і часу для того щоб висувати гіпотези і на їх основі створювати різні теоретичні моделі запобігання злочинності в місцях несвободи.

Моделювання як специфічний метод є синтетичною формою елементарної логіки і загальнонаукових методів порівняння, аналізу, синтезу, аналогії та ін. Воно в своїй методичній частині є основним способом системного дослідження соціальної сфери. У свою чергу, системний підхід здатний бути реалізований повністю, коли є побудова і використання відповідних моделей як предметів дослідження. Аналіз проведених нами досліджень у пенітенціарній сфері свідчать про те, що ефективність багато в чому залежить від дотримання і рівня розвитку системних методів, для чого потрібним є розвиток формальної сторони застосування системних ідей [1, с. 46].

Найважливішим при використанні моделей у запобіганні пенітенціарної злочинності є те, що об'єкт (запобігання злочинності) і його модель завжди єдині в своїй основі, сутності. При цьому модель не абсолютно співпадає зі своїм об'єктом, не тотожна йому і може в якійсь мірі відрізнятись від нього: бути більшою або меншою, не мати тих або інших параметрів (навіть істотних), але тих, що не виводять за рамки його якісної визначеності.

Проте за всіх умов, якщо йдеться про моделі, між ними і їх об'єктом не може не зберігатися принципової єдності, подібності, схожості, збігів найважливіших структурно-функціональних і генетичних зв'язків, їх основних елементів. Важливість для нас цього загального положення моделювання полягає в тому, що з нього витікає висновок: єдина сутність одного і того ж явища може знаходити свій конкретний прояв в різних моделях.

Стосовно моделювання системи запобігання злочинності в місцях несвободи це означає, що моделі, призначені для її аналізу, розкривають сутність закономірностей зміни системи, зміст і характер основних зв'язків, що пов'язані між собою і створюють відповідний ланцюжок, розв'язання якого потребує знань і умінь з боку персоналу місць несвободи.

В дослідженнях системи запобігання злочинності в місцях несвободи вітчизняні вчені використовують також критерійні та вимірвальні функції моделі. Критерійна полягає в її здатності шляхом зіставлення моделі з об'єктом перевірити істинність наших знань про нього. Модель тут допомагає розкривати помилки, неточності первин-

них уявлень. Вимірювальна функція моделі зводиться до отримання різних кількісних характеристик предмету, що вивчається.

Такий підхід вчених до системи запобігання злочинності в місцях несвободи свідчить про те, що розробка і реалізація моделей здатні сприяти вирішенню завдань по впорядкуванню і компактному її опису; представленню об'єкту аналізу в більш простому і досяжному вигляді; виявленню змісту і характеру основних зв'язків і залежностей між елементами системи, чинниками зовнішнього середовища, а також кримінологічною діяльністю.

Але найголовніше: моделювання відкриває шлях аналізу і розкриттю сутності явищ і процесів, прогнозуванню причин і умов вчинення засудженими в місцях несвободи нового кримінального правопорушення. Водночас, детальний аналіз персоналом місць несвободи основних підходів до розуміння системи моделювання у роботі виправних колоній ДКВС України дозволяє зробити висновок, що моделювання може поєднувати в собі кілька різних процесів, зокрема:

- створення, конструювання моделей шляхом відбору інформації щодо вчинення засудженим відповідного виду кримінального правопорушення;
- проведення різного роду модельних експериментів запобігання кримінального правопорушення;
- одержання нового знання, які позитивно можуть вплинути на причини та умови запобігання кримінального правопорушення в місцях несвободи.

Отже, узагальнюючи вищевикладене можна зробити висновок, що метод моделювання системи запобігання злочинності в місцях несвободи стає одним із актуальнішим при використанні і вирішенні найрізноманітніших завдань і проблем функціонування кримінально-виконавчої системи України. Причому як засвідчують дослідження у пенітенціарній сфері вітчизняні вчені все частіше стали звертатися до цього методу і рекомендувати його застосування на практиці.

Література:

1. Богатирьов А.І. Антикриміногенний вплив на злочинність у місцях несвободи України : монограф. Херсон : Видавничий дім «Гельветика» 2019. 432 с. С. 46.